

lemében tud-e, akar-e védekezni a neoliberais Birodalom küldetésstudata ellen? Belátja-e rövid időn belül, hogy tulajdon sikere érdekében a visszariasztó dezertáló stratégiát kooperációra kell változtatni?”

A harmadik esszé – *És most jöjjenek a...* – közelít a hazai élet egyik legaktuálisabb kérdéséhez: ez az írás a Hitel című folyóirat körkérdésére adott válasz a rendszerváltozás megítéléséről. Albert Gábor az esszé műfaján is szűkít: az önéletrajzi vallomás formáját választja. Vagyis arról beszél, hogy az elmúlt ötven évet „optimista aszkézissel” élte meg. Elítéli a diktatúra évtizedeit, a besugó rendszert, de hitét nem tudták elvenni. „És vártam. Reménykedtem. Bízom, hittem az igazság hatalmában.” Csupán céloz, de nem tér ki (másutt részletesen megírta) az Új Magyarország című lappal kapcsolatos szerepére. A tévedéseket, saját tévedéseit is számba veszi. „Értelmiségi vétek volt – ha nem is árusítás – a szavak, az igazság kimondásának túlértékelése.” És a túlzott hit miatt lelkiismeretfurdalását sem rejti el: túlbecsülte az igazság kimondásának gyógyító hatását. „1986-ban el nem tudtam volna képzelni”, hogy lesz idő, amikor „Magyarország lakóinak többsége visszakivánja, visszaszavazza a letűnt rendszer képviselőit.”

Ha nemcsak a jó esszé, hanem az esszéről való gondolkodás is a kérdezés, a kísérletezés műfaja, akkor az olvasót (így önmagunkat is) arra kell inteni, hogy Albert Gábor könyve nem fejeződhet be azzal, hogy visszahelyezzük a polcra. A három esszé az olvasóját is töprengésre, további gondolkodásra, egyetértésre vagy cáfolatra készíti. És talán épp ez az írások együttes kiadásának a legfőbb haszna.

Tüskés Tibor



2006. április 14-én elhunyt Mátis Livia a Kortárs Kiadó igazgatója, a Magyar Szemle szerkesztője. Az irodalmi élet az 1960-as évektől a Szépirodalmi Kiadó igényes munkatársaként ismerte. A

Kortárs Kiadót 1995-ben vette át és a mai magyar szépirodalom egyik meghatározó műhelyévé tette. Temetésére 2005. május 5-én kerül sor a Deák téri Evangélikus Templomban, délután két órakor.

Az érintés szikrája

Czakó Gábor:

Beavatás

– Az ideák nyelve

Cz. Simon Bt. Bp., 2005.

A címlapon Michelangelo híres freskójára utaló grafika látható: Isten megteremti saját képmását. Kezük egymás felé nyúl, épp hogy össze nem ér, közük villámlik. Vallásos felfogás szerint a mindenkori újjászületésnek az a feltétele, hogy a két fél egymás felé közelítsen. Az érintés szikrája talán az a katartikus pillanat, amikor a beavatás grádicsain a lélek maga se tudja, pontosan hogyan, de eggyel feljebb lép...

Vegyük szemügyre Czakó Gábor írói beállítottságának alapszavát: beavatás. Valaki beavat, valaki beavatódik. Aki beavat, oly tudás birtokosa, mellyel a beavatatlan még nem rendelkezik. A beavató közvetíti az igazságot a valóságról. Beszéde abba a hagyományba illeszkedik, mely ismeri az igét, a beszéd által megnyilvánuló szentet. Czakó Gábor a legtöbbször két ilyen hagyományegységre utal: elsősorban a jézusi életesszemenyt őrző és világba oltó kereszténységre, másrészt a Hamvas Bélán keresztül látott őshagyományra. Nem a maga nevében, a maga igazát erőlteti tehát – csupán engedi, hogy a manapság kifinomult hatalmi eszközökkel eljelentéktelenített természetes emberi tudás szóhoz jusson a kor viszonyai között.

A jelenkorban a beavató ősi szerepe ellenzékben van. A jelent a gazdaság-szemponitú értékteremtés, a gazdaság-érdekű világgép uralja. E kor vezérszavai a nyereség (profit, haszon, verseny stb.) – minden levezethető e szóból. Sikeres az, aki nyereséget termel. Fejlődik az, ami egyre több nyereséget hoz a konyhára. Művészi értéket képez az, ami... stb. Gazdaságkorban élünk. E kor a szentség-vezérelte idők maga alá gyűrésével keletkezett. E győzelem – Czakó Gábor felfogásában – a legszorosabb kapcsolatban áll azzal a kettős bűnnel, mely elhazudja az igazságot és meghamisítja a valóságot. Gazdaságkor olyan dolgokat és ideológiákat termel, melyek nem illeszthetők a földi lét egész-ségébe. A globalizációt (a „gazdaságrákot”) Gaia, a Földbolygó ellenében erőszakolja.

Aki ma a legyűrt kor eszménye – a szentség – nevében és érdekében szól, szemben áll azzal a megfoghatatlan hatalmi elittel, vagy talán inkább személytelenül és gépszerűen működő rendszerrel, melyet a nyereség (nyersebben fogalmazva: a pénzéhség) vezérelte kor épít ki. Korunk a virtualitás, a szentség viszont a valóság talaján áll. A valóság az a teljesség és arányosság – beleértve a természet, lélek, Isten, közösség, kulturális

javak és a beszéd tereit –, mely az egyéneket a nagy Egészben elrendezi. A szentség forrásából kinövő ember Czako Gábor fogalomhasználatában személy, a sokszor idézett Hamvas Béláéban „normális”. A beavatás értelme ebben az összefüggésben az volna, hogy a „szabad egyén-né” (értsd: fogyasztó-termelő, dolgok-uralta, mechanikus-sá nyomorított, agyonmanipulált „barbivá”) lefokozott teremtményből – újra – előhívja a személyiséget.

Minden ember lelkében istenkép rejtezik. A nagy és kis vallások, legfőképpen pedig a kereszténység örítze Jézus-történet Czako – Coomaraswamy, Chesterton, Hamvas Béla és mások – meglátása szerint, ha különb s különb nyelvhasználattal és szimbolikus cselekvéssorokkal, de ugyanerről a tudásról szólnak. Elindulni a vallások által sugallt lelki úton azt is jelenti: beavatódni. Csak a beavatódott ember képes arra, hogy életmódját, emberi, dologi viszonyait az istenkép által engedje elrendeződni. A kép szavunkból képeztük a képes szavunkat. Akiben az istenkép eleven, képes teremteni.

A magyar nyelv a hajdan normális (az isteni törvény követő) emberi élet ismeretének lenyomata – az „ideák nyelve”. Akkor keletkezett, amikor még nem tudtunk hazudni – ahogy a delfinek sem tudnak, véli Czako Varga Csaba nyelvmelete alapján. Gazdaságkor nyelve azonban szakadatlan hazugságmonológ. Annak, aki beavató szándékkal beszél, fel kell hasítania a hamisításokból, ferdítésekből, megbélyegzésekből szőtt világhálót. Fel kell tárnia és nyomatékosítania kell a nem tudomásul vett vészjósló tényeket, le kell lepleznie a kor legfőbb eszményeit, az „egyéni szabadságot”, a „demokráciát”, a „sajtószabadságot”, a „fejlődést”, a „gazdasági növekedést”, a „jótékony piaci hatásokat” és a többit. Láttatnia kell azokat, akik ebből hasznot húznak, és azokat is, akiknek a rovására.

Gazdaságkort a létezés lényegének meghamisítása élteti: azt teszi kívánatossá, ami a szentség talaján álló kultúrákban bűnnek számított. „Add el a lelkedet azoknak, akik-amik ezt a rendszert építik és fenntartják, fordítsd meg az áldozat irányát!” – tanítja, „Add a császárnak, ami Istené!” – sugallja minden tömegbefolyásolásra kiokosított és felbérelt közmédiium: reklámok, kereskedelmi „cloacák”. Ha nem vigyázol, ha a kor parancsa szerint élsz, menthetetlenül megkötöd ezt a „mefisztóinak” nevezhető alkut, bár lehet, nem is tudsz róla. Ebbe az alkuba a lélek – előbb, mint utóbb – belepusztul, vele együtt a nyugati civilizáció is összeomlik, ami viszont könnyen magával ránthatja az összes többit is. S ha ez utóbbit nem tenné is, a Föld, mint élő, önszabályozó rendszer hosszú távú működése kerül a nyugati ember életmódja és civilizációja rendszere miatt végveszélybe.

Van válasz az adott – Czako Gábor szemüvegén keresztül siralmasnak látott – helyzetre. A „boldogság forradalma”, a „harmadik” azaz „belső út”. Ám ez csak abban az esetben nőhet globális válasszá, ha az út vége, az isteni létben való részesedés boldogsága nem marad magánügy. Czako Gábor úgy látja: ahol az isteni törvényeket nem „érvényesítik (...), ott nem érvényesülnek”. E logika szerint arra volna szükség, hogy Gazdaságkor hatalmi – és démoni, hiszen az áldozat megfordításából él – agyközpontját demokratikusan leváltssuk, és visszahelyezzük eredeti helyére a szentséget. Ám erre nem igen nyílik esély, mert e kor talán legnagyobb hazugsága maga a demokrácia. A nyugati típusú társadalmi berendezkedés, Czako szerint, valójában diktatúra. Ebben a rendszerben a pénz birtokosai kerültek hatalmi pozícióba. A pénzhatalom legfőbb szempontja saját érdekeinek érvényesítése. A pénznek az az érdeke, hogy egyre több legyen, mert birtokában a „barbikban” nőttön-nő a vágyteljesülés hamis szabadsága és hamis éden-ígérete. Amennyiben pénz befolyásolja a törvényhozást és egy ország irányítását, a pénzhalmozó, mesterséges képződmények felértékelődnek. A multinacionális cégek és bankok vezetőit viszont sehol sem demokratikusan választják. Ebből következően nem demokratikusan választott hatalmi szervezetek uralják – manipulálják – a véleményt, az ízlést, a világnézet és életeszmény-alakulását és sajnos, egyre inkább az oktatást és a nevelést is.

Az éleslátó, olykor metsző kórkritikus bírálatával, a lelkeket kívánja gyógyítani. Azt is mondhatnám, olyan ő, mint Illés, amikor a Karmel hegyi történetben választásra szólítja a jelenlevőket és az egész népet. Kérdése ma így hangzik: Barbi vagy Jézus? A választás csak látszatra triviális egy olyan korban, ahol a jézusi eszmények sok esetben a „vallási fundamentalizmus” vagy egyszerűen csak az „elmaradott” bélyegeit viselik, míg a „barbiság” mint „józan racionalitás”, „embertársi szeretet”, „szabad önmegvalósítás” állítatik be.

Fodor Miklós

Megjelent az IRODALMI JELEN májusi száma!

Pollágh Péter, Jancsó Miklós, Sebők Zoltán, Bodor Béla, Weiner Sennyei Tibor, Ferdinandy György, András Sándor írásai; Térey János, Eszteró István, Lipcsei Márta, Lászlóffy Csaba, Burján Gál Enikő, Schein Gábor, Noszlopi Botond, Zalán Tibor, Árvai Ferenc Ödön, Balaskó Ákos versei.

A 90 éves Méhes György köszöntése;

Könyvkritika Babits Mihály, Szentmártoni János, Zalán Tibor, Papp Sándor Zsigmond, Burus János Botond, Király László, Szógi Csaba könyveiről;

Film- és színházkritika; *Beszéd a palackból* – Szócs Géza, valamint *Sándor vagyok én is!* – Johann von Kronstadt rovata.